

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах розвитку вітчизняної економіки важлива роль відводиться інноваційній діяльності як основному фактору та невід'ємній умові підвищення конкурентоспроможності підприємств і продукції, яку вони виробляють. Така ситуація обумовлена тим, що інновації, які впроваджуються, є головною передумовою економічного зростання як підприємства, так і країни в цілому. Головною метою державної інноваційної політики України є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енергозберігаючих та ресурсозберігаючих технологій, виробництво та реалізацію нових видів конкурентоздатної продукції [1].

У Законі України «Про інноваційну діяльність» визначено, що інноваційна діяльність – це діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг, а інноваційне підприємство – це підприємство (об'єднання підприємств), що розробляє, виробляє і реалізує інноваційні продукти і (або) продукцію чи послуги обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70% його загального обсягу продукції і (або послуг) [2]. Науково-дослідна робота на таких підприємствах є їх основною діяльністю. Організації, які здійснюють фундаментальні та прикладні дослідження, проектні, конструкторські технологічні розробки та дослідно-експериментальні роботи виступають ініціаторами і розроблювачами новацій у сфері продуктів, технологій, ідей, послуг, нових видів виробничих систем. Головним їх завданням є пошук шляхів підвищення інноваційної активності і скорочення часу виходу інновацій на ринок. Основним завданням підприємств, орієнтованих на розробку і виробництво інновацій є передача ідей працівників виробничої ланки у підрозділи, які провадять НДВКР. Це створює відповідний інноваційний клімат, що забезпечує прорив у інноваційній діяльності організації, забезпечує оновлення асортименту продукції, її якості, створення властивостей, які задовольняють нові потреби.

Стан інноваційної діяльності в Україні більшістю науковців визначається як кризовий і такий, що не відповідає сучасному рівню розвитку інноваційних процесів в країнах, для яких інноваційний розвиток є ключовим вектором економічної стратегії.

Дослідження інноваційного шляху розвитку України засвідчили, що за останні роки рівень інноваційної активності підприємств зріс, проте вони залишились на рівні, недостатньому для забезпечення інноваційного розвитку України. Про низьку інноваційну активність підприємств свідчать показники обсягів реалізованої інноваційної продукції в Україні. У загальному обсязі промислової продукції лише 3,8% мають ознаки інновацій (в ЄС – 75%). Крім того, спостерігається зниження рівня наукомісткості вітчизняної продукції. Як наслідок вітчизняна продукція стає менш конкурентоспроможною, а в структурі експорту збільшується питома вага мінеральної сировини і продукції первинної переробки [3].

Протягом 2000-2012 років відбулося збільшення кількості підприємств, що впроваджували інновації (табл. 1).

У 2012 році інноваційною діяльністю у промисловості України займалися 29,8% підприємств від їх загальної кількості, тоді як у 2010 році лише 5,3%. Сума загального обсягу витрат на інноваційну діяльність підприємств у 2012 році становила 242990,6 тис. грн. Витрати на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення становили найбільшу частину в структурі витрат на інновації – 107914,5 тис. грн. (44,4%), витрати на дослідження і розробки – 66016,7 тис. грн. (27,2%), витрати на придбання нових технологій – 283, 9 тис. грн. (0,1%), сума витрат на інші напрями інноваційної діяльності підприємств становила – 68775, 5 тис. грн. (28, 3%).

Держкомстат України виділив наступні чинники, що стримують впровадження інновацій: недостатня фінансова підтримка держави, нестача власних коштів, відсутність фінансових коштів у замовника, низький платоспроможний попит на нову продукцію, великі витрати на нововведення, високий економічний ризик, тривалий термін окупності нововведень, нестача кваліфікованого персоналу, нестача інформації про нові технології, недостатність інформації про ринки збуту, несприятливість підприємства

до нововведень, нестача можливостей для кооперації з іншими підприємствами, недосконалість законодавчої бази [3].

Таблиця 1

Інноваційна активність промислових підприємств, тис. грн. [3]

Роки	Питома вага підприємств, що займалися інноваціями	Загальна сума витрат	У тому числі за напрямками						
			дослідження і розробки	у тому числі		придбання нових технологій	підготовка виробництва для впровадження інновацій	придбання машин та обладнання, пов'язані з упровадженням інновацій	інші витрати
				внутрішні НДР	зовнішні НДР				
2000	19,9	155929,5	93629,1	X	X	571,3	7042,0	30737,8	23949,3
2001	17,1	119450,0	14161,7	X	X	404,4	22667,9	67033,8	15182,2
2002	17,6	149378,8	32593,5	X	X	472,2	11564,7	86600,3	18148,1
2003	12,7	152064,1	25704,5	X	X	9924,5	53225,0	57297,0	5913,1
2004	9,2	206980,2	63048,6	X	X	5673,5	79315,0	48635,9	10307,2
2005	9,8	158383,2	34227,9	X	X	1602,3	40313,8	62578,3	19660,9
2006	8,6	91536,9	27947,8	X	X	853,9	12353,9	31977,1	18404,2
2007	10,8	160330,3	42874,2	37301,2	5573,0	281,5	X	84586,4	32588,2
2008	8,9	202485,0	54720,8	24981,8	29739,0	184,0	X	101958,9	45621,3
2009	7,0	163878,0	55131,5	19729,6	35401,9	274,4	X	89469,7	19002,4
2010	5,3	128595,1	53801,9	49615,6	4186,3	666,0	X	69861,3	4265,9
2011	27,6	800427,2	77024,6	55376,0	21648,6	252330,0	X	417987,4	53085,2
2012	29,8	242990,6	66016,7	49274,3	16742,4	283,9	X	107914,5	68775,5

Відповідно до Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні № 3715-VI від 08.09.2011р.» стратегічними пріоритетними напрямками на 2001-2021 роки є [4]:

- освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії;
- освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки;
- освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій;
- технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу;
- впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики;
- широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища;
- розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки.

Інноваційний розвиток є надзвичайно важливим для економіки України. Для покращення сучасного становища необхідно створити ефективну законодавчу базу, яка б стимулювала суб'єкти господарської діяльності розробляти та впроваджувати інновації, розробити реальні програми розвитку сектору інноваційної діяльності; поступово збільшувати фінансування даної сфери за рахунок державних коштів; використовувати досвід розвинених країн, посилити контроль за виконанням всіх намечених пріоритетних напрямів. Пріоритетні напрями інноваційної діяльності спрямовані на забезпечення економічної безпеки держави, створення високотехнологічної конкурентної екологічно чистої продукції, надання високоякісних послуг та збільшення експортного потенціалу держави з ефективним використанням вітчизняних та світових науково-технічних досягнень.

1. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [Електронний ресурс]. — Режим доступу: kno.gov.ua/komosviti/control/uk/publish 2. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 року №40-IV [Електронний ресурс] – Режим доступу: zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=40.html 3. Офіційний сайт державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ukrstat.gov.ua 4. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 8 вересня 2011 року №3715-IV (Із змінами №5460-17 від 16 жовтня 2012 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.html